

УДК 666.97.035.56

О. П. Сліпенька

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИ АВТОКЛАВНОМУ ОБРОБЛЕННІ БУДІВЕЛЬНИХ ВИРОБІВ

Розглянуто питання забезпечення енергозбереження під час тепловологісного оброблення будівельних виробів, а також зменшення витрат на влаштування допоміжного обладнання.

Вступ

Готовність будівельних виробів, їх якість, собівартість продукції залежать головним чином від технології виконання процесу теплової обробки. Виробничий досвід свідчить, що процес теплової обробки займає майже 70...80 % часу всього циклу виготовлення виробів і є досить енергоємним. На цю стадію припадає близько 80 % енерговитрат [1]. Саме тому останнім часом використовують добавки, які прискорюють тверднення будівельних виробів. Використання таких добавок дозволяє виготовляти будівельні вироби без тепловологісної обробки, але є вироби, які потребують обробки підвищеними температурами і тисками. В результаті розгляду відомих публікацій [1—4] було з'ясовано, що в наш час тепловологісне оброблення будівельних виробів здійснюється в установках, які мають різні конструктивні особливості. Конструктивне виконання цих установок потребує великих витрат на влаштування допоміжного обладнання (котельні і комунікації). Зважаючи на це доцільно замінити котельню і комунікації на джерело пароутворення безпосередньо в автоклаві.

Постановка задачі

Задачею роботи є розробка заходів енергозбереження для автоклавної установки тепловологісного оброблення, дослідження якої сприятимуть удосконаленню запропонованої технології шляхом підбору і оптимізації основних параметрів технологічного процесу та його окремих операцій, що забезпечать підвищення енергоефективності установки в цілому.

Основна частина

Схема автоклавної установки тепловологісного оброблення [5, 6] показана на рис. 1. Ця установка працює так. Візок 4 зі встановленим на ньому виробом 5, який підлягає тепловологісному обробленню, транспортують по рейкових напрямних 2 в робочу камеру 8 теплоізоляованого корпусу 1. Приводиться в дію аеродинамічний нагрівач роторного типу 9, в результаті рециркуляції повітряного потоку і внаслідок аеродинамічних втрат в ньому відбувається нагрів повітряного середовища. Потік гарячого повітря рециркулює в робочій камері 8, яка обмежена нижнім 6 та верхнім 7 тепловими екранами, та передає тепло елементам робочої камери 8 і рівномірно розігріває виріб 5, що розміщений на візку 4.

Тиск у повітряному середовищі в теплоізоляованому корпусі 1 створюється компресором 13 з пневморесивером 14. Стиснене повітря, проходячи через редуційний клапан 12 по трубопроводу 11, подається в робочу камеру 8. В процесі нагрівання виробу 5 відбувається видалення вологи з його поверхні та із внутрішнього об'єму в повітряне середовище робочої камери 8. В окремих випадках, коли всередині виробу під час нагрівання відбуватимуться процеси хімічної чи фізичної модифікації матеріалів, що пов'язані із поглинанням вологи (наприклад, процеси гідратації цементу у бетонних виробках), то для забезпечення необхідного тепловологісного балансу в повітряному середовищі робочої камери 8 необхідно додатково подавати воду. Для цього над аеродинамічним нагрівачем роторного типу 9 відбувається розбризкування води через форсунки 10. Вода під дією високої температури перетворюється в пару, яка разом із теплим повітрям рециркулює всередині робочої камери 8, створюючи відповідне за тиском і температурою пароповітряне середовище, що здійснює подальше нагрівання і зволоження поверхні та внутрішнього об'єму виробу 5. В разі потреби дотримання необхідного за технологічними вимогами тепловологісного режиму процеси подачі води періодично повторюються.

Виріб 5 витримується певний час при заданому рівні температури, вологості і тиску. Після закінчення технологічного процесу аеродинамічний нагрівач роторного типу 9 зупиняється і вмикається теплообмінник 3, який охолоджує повітря в автоклавній установці. Здійснюється розгерметизація робочої камери 8, внаслідок відкриття вентиля 16, що трубопроводом 15 з'єднаний із атмосферою. Сконденсована рідина видаляється з автоклавної установки через вентиль 17. Після охолодження робоча камера 8 відкривається і візок 4 зі встановленим на ньому виробом 5 вилучається назовні. Завантажується новий виріб і технологічний процес тепловологісної обробки повторюється.

Враховуючи вжиті заходи енергозбереження для тепловологісного оброблення будівельних виробів в автоклавній установці із аеродинамічним нагрівом було прийнято такі припущення:

1. Термічний опір, який створює плівка конденсату при конденсації пари нескінченно, малий порівняно, з опором дифузійного шару пароповітряної суміші. Наявність плівки конденсату та її товщина не впливає на процеси тепломасовіддачі.

2. Пароповітряне середовище камери є об'єктом із зосередженими параметрами.

3. Тепло поширюється від зовнішньої поверхні виробу всередину, внаслідок постійного його притоку від гарячого теплоносія, що циркулює в робочій камері. Кількість теплоти, яка віддається нагрітими тілами і стікаючим конденсатом, є нескінченно малою, порівняно з теплом, яке віддається пароповітряним середовищем.

4. Виріб бетону — однорідне та ізоморфне тіло: арматура і грубодисперсні заповнювачі не впливають на розповсюдження тепла за просторовими координатами.

5. Процес розповсюдження тепла однаковий в усіх виробках.

Автоклавна установка, із врахуванням наведених припущень, може бути розглянута як складна система, взаємодія підсистем якої між собою та з підсистемами зовнішнього середовища схематично зображена на рис. 2.

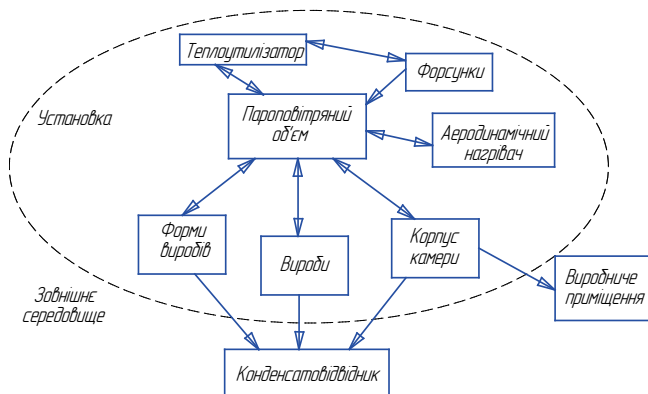

Рис. 2. Схема взаємодії теплових потоків в системі

Частина тепла пароповітряного середовища втрачається під час видалення конденсату через конденсатовідвідник, а також за рахунок тепловтрат через корпус камери.

Під час охолодження частина енергії може бути вилучена за рахунок тепломасообміну в утилізаторі теплової енергії і використана на нагрівання води необхідної для подальшого

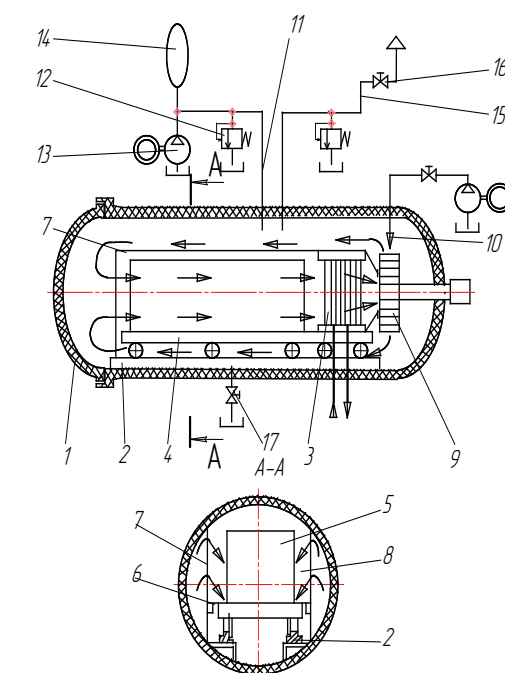

Рис. 1. Автоклавна установка тепловологісного оброблення: 1 — теплоізований корпус; 2 — рейкові напрямні; 3 — теплообмінник; 4 — візок; 5 — оброблюваний виріб; 6, 7 — нижній та верхній теплові екрани; 8 — робоча камера; 9 — аеродинамічний нагрівач роторного типу; 10 — форсунки для подачі води; 11, 15, 16 — з'єднувальні трубопроводи; 12 — редукційний клапан; 13 — компресор; 14 — пневморесивер; 17 — вентиль

Залежно від різниці температур між пароповітряним середовищем внутрішнього об'єму робочої камери і формою, в якій розташований виріб, пароповітряне середовище може нагрівати або охолоджувати поверхню форм. Таким чином, відбувається взаємодія між пароповітряним об'ємом та формами виробів.

Залежно від параметрів пароповітряного середовища і температури відкритої поверхні виробів, вільна волога, яка міститься у них, може випаровуватись або конденсуватись на їх відкритій поверхні (взаємодія між пароповітряним середовищем і виробами).

створення пароповітряного середовища в робочій камері та додаткового зволоження виробів.

Теплова енергія, що накопичується у пароповітряному об'ємі робочої камери, утворюється в результаті нагріву цього середовища за допомогою аеродинамічного нагрівача та відбору частини теплової енергії від води, що нагнітається через форсунки. З метою енергозбереження, як воду для зволоження, для форсунок застосовують зібраний конденсат, який випадає у нижній частині камери і має залишкову температуру. Тому раціональним є його подальше застосування, замість подачі нових порцій холодної води із мереж водопостачання, яку потім знову прийдеться розігрівати в робочій камері, або за її межами, до стану перетворення у пару із відбором суттєвої частки теплової енергії від основного теплогенеруючого агрегату — аеродинамічного нагрівача. Повне видалення зібраного конденсату за межі робочої камери і виключення його із здійснюваного технологічного процесу тепловологісного оброблення виробів зменшує загальний ККД установки.

В процесі тепломасообміну для відкритої поверхні виробу можливі такі ситуації:

1) нагрів поверхні за рахунок теплових потоків, які викликані відповідно конвективним перенесенням тепла та конденсацією пари;

2) одночасно конвективне нагрівання й охолодження за рахунок випаровування вільної вологи з відкритої поверхні бетону, при цьому: тепловий потік, що викликаний конвективним перенесенням тепла більше теплового потоку, викликаного випаровуванням води; конвективний тепловий потік менше або дорівнює величині теплового потоку викликаного випаровуванням води;

3) охолодження поверхні за рахунок конвективної передачі тепла в пароповітряну суміш і випаровування вологи.

В загальному випадку повна енергія газу складається з його внутрішньої енергії (ентальпії) та роботи, яка здійснюється зі зміною його об'єму. Оскільки, вільний об'єм камери практично залишається незмінним під час ТВО, то зміна повної внутрішньої енергії пароповітряної суміші в установці буде приблизно дорівнювати зміні її ентальпії.

Таким чином, баланс енергії для пароповітряного об'єму автоклавної установки можна записати у вигляді

$$\frac{d(h^y M^y)}{d\tau} = Q^{\Pi} + Q^{\text{Води}} + Q^{\text{T}} - Q_{\text{заг}}^{\Phi} - Q_{\text{заг}}^{\text{B}} - Q_{\text{заг}}^{\text{K}} - Q_{\text{заг}}^{\text{KD}}, \quad \tau > 0; \quad (1)$$

$$h^y M^y = h_0^y M_0^y, \quad \tau = 0,$$

де h_0^y, M_0^y — початкове значення відповідно ентальпії та маси пароповітряної суміші у вільному об'ємі установки; $Q^{\Pi} = G^{\Pi} h^{\Pi}$ — тепловиділення потоку повітря, який надходить від аеродинамічного нагрівача; $Q^{\text{Води}} = G^{\text{Води}} h^{\text{Води}}$ — кількість теплоти, що вноситься в систему разом із розпиленою водою; $Q^{\text{T}} = G^{\text{Конд}} c (t_2^{\text{K}} - t_1^{\text{K}})$ — кількість теплоти відібрана теплоутилізатором на підігрів конденсату; $Q_{\text{заг}}^{\Phi} = S^{\Phi} q_{\text{заг}}^{\Phi}$ — загальна кількість тепла, яка передається за одиницю часу формам виробів; $Q_{\text{заг}}^{\text{B}} = Q_{\text{заг}}^{\text{Bв}} + Q_{\text{заг}}^{\text{Bн}}$ — загальна кількість тепла, яка передається за одиницю часу верхній і нижній поверхні виробу ($Q_{\text{заг}}^{\text{Bв}} = S^{\text{Bв}} q_{\text{заг}}^{\text{Bв}}, Q_{\text{заг}}^{\text{Bн}} = S^{\text{Bн}} q_{\text{заг}}^{\text{Bн}}$); $Q_{\text{заг}}^{\text{K}} = S^{\text{K}} q_{\text{заг}}^{\text{K}}$ — загальна кількість тепла, яка передається за одиницю часу корпусу камери; $Q_{\text{заг}}^{\text{KD}} = G^{\text{Bв}} h^{\text{Bв}} + G^{\text{Bн}} h^{\text{Bн}} + G^{\Phi} h^{\Phi} + G^{\text{K}} h^{\text{K}}$ — загальна кількість тепла, яка передається за одиницю часу конденсату; $G^{\Pi}, G^{\text{Води}}, G^{\text{Конд}}$ — витрата повітря, води та конденсату; $G^{\text{Bв}}, G^{\text{Bн}}, G^{\Phi}, G^{\text{K}}$ — маса пари, яка конденсується за одиницю часу, відповідно, на верхній і нижній поверхні виробів, формах і корпусі камери; $S^{\Phi}, S^{\text{Bв}}, S^{\text{Bн}}, S^{\text{K}}$ — площа теплосприймальної поверхні, відповідно, форм, верхньої і нижньої частини виробів, камери; $h^{\text{Bв}}, h^{\text{Bн}}, h^{\Phi}, h^{\text{K}}$ — питома ентальпія конденсату який утворюється, відповідно, на верхній і нижній поверхнях виробів, формах та корпусі камери; $h^{\Pi}, h^{\text{Води}}$ — питома ентальпія, відповідно, повітря та води; c — питома теплоємність конденсату; $t_1^{\text{K}}, t_2^{\text{K}}$ — температура конденсату, відповідно, до та після підігріву.

Після перетворень рівняння (1) матиме вигляд

$$\frac{d(h^y M^y)}{d\tau} = G^{\Pi} h^{\Pi} + G^{\text{Води}} h^{\text{Води}} + Gc(t_2^k - t_1^k) + (G^{\text{ВВ}} - G^{\text{Вн}}) h^{\text{ВВ}} - \\ - (G^{\text{ВВ}} h^{\text{ВВ}} + G^{\text{Вн}} h^{\text{Вн}} + G^{\Phi} h^{\Phi} + G^{\text{К}} h^{\text{К}}) - Q_{\text{заг}}^{\Phi} - Q_{\text{заг}}^{\text{К}}, \quad \tau > 0; \quad (2)$$

$$h^y M^y = h_0^y M_0^y, \quad \tau = 0.$$

Дослідження отриманої математичної моделі теплового балансу пароповітряного об'єму розробленої автоклавної установки, згідно рівняння (2), надає можливість в подальшому якісніше визначити співвідношення її конструктивних, теплових та режимних параметрів, з метою забезпечення енергозбереження.

Висновки

Аналіз технологічного процесу, який реалізується за допомогою запропонованої автоклавної установки із аеродинамічним нагрівом, свідчить про основні переваги даного устаткування порівняно з відомим, а саме:

- підвищення коефіцієнта корисної дії установки;
- отримання продукції із заданими характеристиками зі значною економією енергоресурсів за рахунок їх автономного використання;
- застосування аеродинамічного нагріву дозволяє зменшити енерговитрати в допоміжному обладнанні, а також здійснювати незалежне регулювання температури, вологості і тиску.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Боженев Е. П. Термогазодинамическая обработка строительных материалов. — М.: Стройиздат, 1985. — 208 с.
2. Федосов С. В., Базанов С. М., Акулова М. В., Торопова М. В. Влияние тепловлажностной обработки на эксплуатационные свойства бетона // Изв. вузов Строительство. — 2003. — № 7. — С. 47.
3. Патент 2121468. МКИ С04В40/02, В28В11/24. Способ тепловлажностной обработки строительных материалов с рекуперацией тепла и установка для его осуществления / Хаимский З. М. — № 97102075/03; Заявлено 13.02.97; Опубл. 10.11.98, Бюл. № 21.
4. Патент 2115635. МКИ С04В40/02. Способ термовлажностной обработки известково-кремнеземистых изделий автоклавного твердения / Цыро В. В.; Секержицкий М. А.; Поташников Ю. М.; Зенков В. П.; Степанов Г. Н.; Курбанов А. З.; Луцик В. И.; Чурсанов Ю. В.; Плужников А. И. — № 97108261/03; Заявлено 20.05.97; Опубл. 20.07.98, Бюл. № 14.
5. Патент 18723. МПК В01J 3/04. Автоклава установка тепловолігнісної обробки / Сліпенька О. П., Сторожук С. Б., Коц І. В. — № u 200605904; Заявлено 29.05.2006; Опубл. 15.11.2006, Бюл. № 11.
6. Сліпенька О. П., Коц І. В. Аналітичне дослідження автоклавних установок із аеродинамічним нагрівом // Вісник Хмельницького національного університету. — 2006. — № 5. — С. 93.

Матеріали статті рекомендовані до опублікування оргкомітетом Всеукраїнської науково-технічної конференції «Альтернативні екологічно чисті та відновлювальні джерела енергії» (30.05—1.06.2007 р.)

Надійшла до редакції 30.06.07
Рекомендована до друку 02.07.07

Сліпенька Олена Петрівна — асистент кафедри теплогазопостачання.

Вінницький національний технічний університет